

ИНТЕЛЕКТУАЛЦИТЕ И/В ПОЛИТИКАТА

Научна конференция с международно участие, организирана от Департамент “История”, НБУ, 29-30 април 2011 г.

Проблемите свързани с отношението интелектуалци–политика–власт съществуват от времето когато се обособява такава социална група на хора заети предимно със създаването и разпространяването на научно знание, на изящна словесност и на изкуства, изобщо с творчество в духовната сфера, както и на културна публика, която да консумира съответните продукти. Тези проблеми са били предмет на дискусии, продължават да се дебатира днес и така вероятно ще бъде и в обозримото бъдеще.

Трябва ли интелектуалците да участват в политиката и да се приобщават към властта, или напротив да запазват своята независимост и да заемат отстранена или критична позиция? Трябва ли да стават членове или водачи на политически движения и партии, или да се поставят в услуга на едни или други политически режими? Месианска, ръководна или адаптивна, приспособленска ли трябва да бъде ролята на интелектуалеца? Интелектуалците духовни водачи ли са на своите общества, и ако са, то как се справят с такава мисия? Какво става с интелектуалците когато заемат едни или други властови позиции? Най-сетне имат ли интелектуалците свои специфични интереси като социална група или те съвпадат с интересите на другите социални групи? Защо са толкова разпространени и устойчиви антиинтелектуалните нагласи?

Такъв кръг от теми беше включен в програмата и обсъждан на международната научна конференция “Интелектуалците и/в политиката”, организирана от Департамент “История” на Нов български университет. В течение на два дни (29-30 април 2011 г.) петдесет участници представиха и дискутираха по широк регистър от въпроси, в исторически и съвременен план, в мащабите на България, на Югоизточна и по-широка Европа, или даже на човечеството. Конференцията естествено придоби мултидисциплинарен характер, а първоначалните заявки за участие включваха имена както на утвърдени учени, така и на млади изследователи, отдалечени географски от нашата страна и регион от Рутгерс-Ню Бранзуик (САЩ) до Сидни (Австралия). По технически (финансови) причини, не всички можаха да дойдат, но програмата на конференцията и без това беше доста натоварена и напрегната.

Изявите и дискусиите на конференцията протекоха в следните панели: “Интелектуалците между просветителството и политическото участие”, “Интелектуалците между резигнацията и политическия активизъм”, “Интелектуалците, националната политика и интернационализма”, “Интелектуалците и тяхната обществена и политическа роля през погледа на младите изследователи”. На последния панел имаха възможност да се изявят докторанти и студенти (главно от Нов български университет, от Софийския университет и от Централноевропейския университет).

Проблемите свързани с основната тема на конференцията бяха разглеждани под различни ъгли, през различни епохи, но най-вече с оглед българското общество в исторически и съвременен план. Генерализациите винаги донейде опростяват и огрубяват картината, но неизбежно се налага да прибягваме до тях. Какви “изводи” или обобщения бихме могли да посочим в случая. Ако може да се каже нещо по-определено, то е, че интелектуалците, дори онези, които декларират аполитичност, или даже се гнусят от политиката и политическото, не могат да избягат в “кулата от слонова кост” или да се затворят в самите себе си. Както се казва, “ако те не се интересуват от политиката, то тя се интересува от тях”. Но и това не винаги е точно така – има случаи когато политиката (тоест властниците) се интересуват от интелектуалците, притискат ги, или ги ухажват и “приобщават” властта”, както и тъкмо обратни случаи, когато интелектуалците са игнорирани и изолирани от властниците и от обществото (или по-голямата му част). И е трудно да се каже, кое от тези крайни положения е по-лошо, както за интелектуалците, така и за обществото.

Особено ценен момент в докладите и разискванията, бяха опитите да бъдат изяснени в исторически, социологически, културологически план, самите понятия

“интелектуалец”, “интелектуализъм”, от една страна, и “интелигент”, “интелигенция”, от друга, които историческата и културна традиция е натоварила с различни смисли и конотации. Не по-малко значение имат и опитите за разглеждане на функциите на интелектуалците в обществата (през различни епохи, страни и региони, през Средновековието, но предимно през модерната и съвременната епоха).

Мисля, че разглежданите случаи в някаква степен опровергават разпространени виждания, че интелектуалците винаги трябва да бъдат в опозиция спрямо политиката и политическото, и да избягват участието в тях (особено непосредствено в управлението, във властта,). Не може да се приеме и твърдението, че интелектуалците неизменно се провалят в политиката. Няма убедителни изследвания и сравнения в това отношение и би могло да се приеме, че интелектуалците в политиката успяват или се провалят толкова често, колкото и “неинтелектуалците”. Но и такова разграничаване също не е съвсем коректно, доколкото през различни епохи (особено през модерната история), има властници с интелектуални претенции, които декларират, че се придържат към идеала за “управление на философите”. От друга страна, политиката и управлението имат свои “закони”, така че онези интелектуалци, които се приобщават към тях с определени предварителни представи и идеи, трябва или да следват логиката на практическата политика, или да коригират съществено своите възгледи.

Би било неоправдано да се очакват категорични, дефинитивни, окончателни отговори на въпросите, повдигнати на конференцията. Но, надяваме се, че както дискусиите в нейния ход, така и докладите, които ще бъдат публикувани, могат да бъдат основа и стимул за нови размисли и изследвания по темата, особено сред новата генерация изследователи.

Румен Генов